

**ПОЕТ І СУСПІЛЬСТВО: ДЕКОНСТРУКТИВІСТСЬКА
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ Ю.КРИСТЕВОЇ**

Використовуючи методологію деконструкції у дослідженні мови поетичних творів відома представниця постструктуралізму Ю.Крістева вирізняє важливі екзистенціальні засади життя людини у структурі суспільного буття, які постають як *ритм, смерть і майбутнє* [1, с.317]. Вона знаходить опору для формування свого методу в творчості Р.Якобсона, кому, на її погляд, вдається певним чином розв'язати суперечність, перед якою постав західний суб'єкт, „прагнучи опанувати-структуризувати як логос, так і свої оологічні і транслогічні відступи" [1, с.317]. Ю.Крістева аналізує кілька тем, чи міфем, властивих розумінню Р.Якобсоном поезії футуристів. Одна з таких міфем – битва поета із сонцем – пронизує багато художніх текстів, зокрема поему (названу її автором В.Маяковським трагедією) "ВЛАДИМИР МАЯКОВСКИЙ". Ось уривок з цієї поеми:

Пухлыми пальцами в рыжих волосиках
солнце изласкало вас назойливостью овода –
в ваших душах выцелован раб.
Я, бесстрашный,
ненависть к дневным лучам понес в веках;
с душой натянутой, как нервы провода,
я –
царь ламп!
Придите все ко мне.
кто рвал молчание,
кто был
оттого, что петли полдней туги, -
я вам открою
словами
простыми как мычание,
наши новые души,
грядущие,
как фонарные дуги [2, с.38].

Сонце, як вважає Ю.Крістева, виступає у поета як „інстанція мови, або „корона” ритмічного пориву, обмежувальна структура, батьківський закон,

що відшліфовує ритм, здебільшого вбиває його, а водночас спонукає його показатися, вийти з земних обертань, сказати про себе слово” [1, с.319].

Опанування сонця зупиняє ритм, лишається тільки вічний двобій із сонцем, під час якого Я по черзі буде то сонцем, то сонцесборцем, ніколи одне не буде без другого, поетичне формулювання триватиме, поки триватиме битва. Я (у поезії В.Маяковського, а також В.Хлебнікова) поставлене замість мови, замість корони, системи; це вже не ритм, а знак, слово, структура, договір, примус [1, с.319].

Смерть також постає предметом деконструкції поезій у переплетенні з життєвою долею В.Маяковського. Тема смерті й самогубства у творчості поетів своєї доби завжди привертає увагу лінгвістів. Вбивство, смерть, застигле суспільство – це власне неможливість розуміти позначення як таке, як шифрування, ритм, те, що передує сигніфікації об’єкта. Поет гине, тому що прагне перетворити ритм на домінанту, почути в мові те, чого вона не хоче казати, надати їй субстанції, не підпорядкованої знаку, унезалежити її від денотації. Кожне суспільство завмирає, коли відкидається поетична мова. Антиномія між словом і поняттям (поруч із усвідомленням їх тотожності) є неминучою, оскільки без цієї суперечності немає руху понять, взаємодії між знаками. Відношення між поняттям і знаком стають автоматичними, зупиняється хід подій, зникає усвідомлення реальності. Поезія здатна захистити нас від цієї автоматизації і стагнації, яка загрожує всім проявам нашого життя [1, с.320-321]. У цьому розумінні поезія протистоїть смерті, а смерть поета означає домінування соціальної стагнації. Такі глибини відкриваються в процесі аналізу поетичних творів шляхом деконструкції.

Смисл майбутнього завдяки деконструктивному аналізу творів В.Маяковського і В.Хлебнікова, на думку Ю.Крістєвої, постає як втручання семіотичного ритму в порядок мови, і це втручання апелює до якоїсь пізнішої доби, яка ніколи не здійсниться, але стане переворотом нинішнього місця і значення. З цих позицій мова структурується як ядро монументальної історичності. Поетичний дискурс завжди вимірює ритм, він розчарований у теперішньому і не припиняє зсувати теперішнє в якесь неможливе майбутнє. Це закон поезії, який поглиблює автономію означника, надає йому власного значення, прямує до якоїсь небувалої мови. Так футуризм творить якусь ситуацію, що передує логічній послідовності комунікації, не виходить зі своєї доби, водночас дослухається до Жовтневої революції лише тому, що його теперішнє підпорядковане майбутньому. Елементом цього майбутнього мови є слово як таке, сам феномен слова, породжений двобоем ритму з системою знаків. Коли вірш доведений до межі експресивності, про що

йдеться у роздумах В.Маяковського („Як робити вірші”), тоді код культури розкривається назустріч ритму тіла, щоб сформулювати інший сенс, сенс прийдешнього. Це протистояння, цей двобій існуюче суспільство (його дискурс) намагаються припинити, що є, на думку Ю.Крістевої і згідно з позицією Р.Якобсона, глибинною причиною смерті, ізоляції, втечі поетів. Подібне бачення мови як ризикованої практики, як розкриття людини назустріч ритму тіла і водночас до історичних переворотів, на думку дослідниці, не стало предметом сучасних лінгвістичних теорій. Тому новим напрямом міждисциплінарного дослідження, базованого на ідеях Р.Якобсона і методології деконструкції, постає синтез історичної епістемології лінгвістики (яка ставитиме питання про мову як осередок і структури у взаємодії суб’єктивного і соціального чинників) і семіології (як переходу власне лінгвістичних досліджень до типології сигніфікативних систем з різними семіотичними матеріалами та соціальними функціями) [1, с.322-324].

1. Крістева Ю. Полілог / Юлія Крістева; [пер з фр. П.Таращук]. – К.: Юніверс, 2004. – 480 с. 2. Маяковский В.В. ВЛАДИМИР МАЯКОВСКИЙ / В.В.Маяковский // Собр. сочинений: в 8 т. – М., 1968. – Т.1. – С.36-56.

Любов Ільницька

м. Київ

СИСТЕМОТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ВИСВІТЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ АНАЛІЗУ ПАРАДИГМИ "ВИХОВАННЯ МИСТЕЦТВОМ"

У вітчизняному науковому просторі вельми актуальною є проблематика висвітлення площини принципів парадигми "виховання мистецтвом". Роль мистецтва в сучасному виховному процесі значно змінилася. Поряд з динамічними соціокультурними трансформаціями в суспільстві XXI століття існують і різноманітні форми художньої діяльності творчої особистості. В культурі сьогодення показник диференціації методів та форм виховання засобами мистецтва значно розширився. Отже і ареал впливовості категорій естетичного виховання розмежовується функціональною приналежністю системотворчого співвідношення "мистецтво – естетичне явище". Науково-методологічний зміст дисциплінарності "виховання мистецтвом" варто прослідкувати, підкреслюючи унікальність, саме в контексті розуміння системи художньо-естетичного знання.